

МИХАИЛ САДОВЯНУ
НЕЙНИТЕ ПЛАМЕННИ ОЧИ
ОТДАВНА УГАСНАХА

Превод от румънски: Веселина Георгиева, 1980

chitanka.info

От разказа на една баба с нос като клон и зелени лукави очи научих, че много отдавна зад хълма, край брега на река Молдова, имало голяма къща, която сега е разрушена. Останали са само следи от основите и няколко стари, корубести круши в някогашната градина. Там, в къщата на Йоргу Канта, между многото ратаи живеел и надзирателят на чифлика Алекса Греку, дошъл кой знае откъде, но се заселил и си създал дом при чифликчията. Бил женен и много ревнив. Когато обикалял на кон нивите и мелниците, постоянно пъхал пръсти в черната си рошава брада и гневно мърморел. Скубел косми от брадата си, хвърлял ги и вятърът ги отнасял. След това измъквал от ботуша си бича и започвал да бие белия раванлия кон, с който от десет години изпълнявал длъжността си. Обръщал го с лице към чифлика и го хокал:

— Тръгвай към къщи, мършо, яли те вълци!

Това му било лафът, хората се усмихвали зад гърба му и си намигали.

Конят препускал и когато се приближавал по задната пътека до чифлика, надзирателят приковавал поглед към къщичката си, разположена в края на господарския двор, на една височинка, недалече от река Молдова. И не свалил погледа си от нея, докато не минел през портата. С черните си очи претърсвал двора, пълен с пристройки и заобиколен с ограда от летви, и сякаш искал да проникне в бялата къщичка с блестящи прозорци, пред които падала рехавата сянка на две стари зарзали с чворести дънери. Скачал от коня и хвърлял юздите на ратая. След това бързо се изкачвал по няколкото стъпала пред входа; после променял решението си, връщал се, заобикалял тичешком къщата и влизал през задната врата.

След няколко минути влизала и жена му. Тя го питала:

— Защо така забързан и разпален се връщаш?

— Не се връщам нито забързан, нито разпален — хилел се той в гъстата си брада. — Така се връща човек у дома си. Ти къде беше?

— Кой? Аз ли? — питала жената учудено и започвала да се смее. — Ходих да помагам в господарската къща.

— Много добре, много добре — мърморел той и обхождал трите стаички, сякаш търсел някого. После излизал и оглеждал двора и пристройките.

Това се случвало почти всеки ден, но жената се правела, че нищо не забелязва. Тя била клета девойка, дъщеря на бедни хора, и се наричала Кристина. В детството си ходила повече боса и пасла по брега на Молдова телетата и гъските на баща си, ратай в чифлика. Била черноока, с вити вежди, и когато поотрасла и излязла на хорото, хората започнали да я оглеждат и да си шушукат. А когато дошло време сама да си изкарва хляба, баща ѝ Георге Жъпа я завел в чифлика и я представил на чокоина. Както в приказките, наредено ѝ било да се грижи за птиците. Един прекрасен ден господарят Йоргу Канта я видял измъчена и боса, спрял се пред нея състрадателно и я попитал дали не иска друга работа в чифлика, по-лека, на завет от дъжд и вятър, и да носи надиплена пола и жълти ботушки. Босоногата птичарка не съумяла да намери благодарствени думи, само поруменяла и свела поглед към пръстите на краката си. Чифликчията се усмихнал, хванал брадичката ѝ и я погалил по бузата...

Когато Кристина, щерката на пъдаря, се появила в задните стаи на къщата с надиплена пола и жълти ботушки, Алекса, брадатият надзирател на Канта, веднага я забелязал. А госпожа Аглая сякаш я виждала за първи път. Между нея и чифликчията се състоял бурен разговор, след което при тях дошъл Алекса и поискал Кристина за жена. Господарите му я дали веднага, и то с радост, дори изявили желание да им станат кумове...

Алекса произхождал от по-заможен род, а бил и по-възрастен, затова щерката на Жъпа никога не се осмелила да се обърне към него по друг начин освен с „твоя милост“, била покорна и разумна, защото помнела селската зидана печка, върху която израснала, и умеела да цени доброто, което я сполетяло.

Животът и сякаш течал спокойно. Свикнала с ненадейното завръщане на Алекса, със суровия поглед и сумтенето му. Дори се усмихвала скрито, като обръщала глава и слагала ръка на устата си, когато виждала ясно, че надзирателят я ревнува дори от чифликчията. Тя като че ли си спомняла нещо смътно и далечно, но то се смесвало с новите труфила, които започнали да променят живота ѝ. В спомените ѝ тези труфила блестели повече от мимолетната милувка. И скрито се смеела над опасенията на Алекса Грегу, защото през целия си живот тя не била обичала никого.

Въпреки това била жена с необуздани наклонности. Щом станала съпруга на надзирателя, започнала да се държи с хората по-рязко. Посрещала думите и недоволството на другите съпруги на служителите в чифлика толкова наежено, язвително и гневно, че те онемявали. Дори започнали да се боят от нея, защото имала кръгли и пламтящи очи, които пробождали като игла.

Много пъти жената на писаря и жената на ключаря искали позволение да влязат в стаята на госпожа Аглая и коленичили на килима пред нея, започвали да се оплакват:

— Целуваме ви ръка, ваша милост, смилете се над нас и ни посъветвайте как да се избавим от гнева на Алексовата невеста... Езикът ѝ е остър като сабя. Казва неща, които ни правят за смях и срам.

— Какво е станало, жени? — питала госпожата, повдигнала чело над гергефа. — Какво ви е сторила? Какви разправии са станали? Само няколко жени сте, не можете ли да се разберете?...

Наталица, съпругата на писаря, отметвала от челото си рядката си руса като коноп коса, покланяла се дълбоко пред краката на госпожа Аглая и казвала с обиден глас:

— Ваша милост, ние, останалите, се разбираме. Но с Кристина на Алекса не можем да мелим брашно.

— Ти, Луцо — обръщала се госпожата към съпругата на ключаря, — какво имаш да делиш с жената на надзирателя?

— Нищо, ваша милост, но тя не ме оставя на мира нито денем, нито нощем... Разнася приказки... прави магии срещу нас...

— Опитва се да ми отнеме мъжа — продумвала най-после Наталица с отчаяние и решителност.

— Така, значи! — казвала госпожата и първо навеждала нежното си лице, после го повдигала и леко се усмихвала. — Разбрах!

Поуспокоена, тя изслушвала мъката и оплакванията на жените, като гледала замислено преждевременно похабените им тела и лица.

— Тя да ни създава такива ядове и оскърбления — добавяла накрая Наталица. — Тя, една селянка, израснала в къщата на пъдаря, грозна и проста, тя да се мери с нас!

— Нито е толкова проста, колкото ви се струва, нито толкова грозна — отговаряла усмихната господарката.

Въпреки благите утешителни думи жените не се успокоявали и си излизали от стаята на госпожа Аглая тъжни и разплакани.

По времето, за което става дума, враждата стигнала дотам, че благородните дами решили да използват срещу „селяндурката“ не само ножици, за да ѝ отрежат плитките или да я набият до смърт, но дори и по-дръзки мерки, които били по силите на старите циганки, живеещи в колибите край чифлика. В спокойните и изпълнени с леност празнични дни през пролетта те се събирали на приказки, съветвали се и изпращали шпиони в къщата на надзирателя. Но изведнъж забелязали, че Кристина вече не им подхвърля никакви остроти и не употребява думите, които ги карали да подскачат. И тогава се убедили напълно, че защитата с червен конец уста на жабата, която хвърлили пред вратата ѝ, е изпълнила предназначението си и е поставила катинар на човката на душманката им.

Но вълненията и необузданите пориви на Алексовата съпруга били насочени другаде, което те не знаели. На третия ден на Великден от горите, разположени отвъд реката, пристигнал в чифлика горски пазач и се отбил при Алекса по заповед на чокоина. Не го заварил в къщи и бил посрещнат от госпожа Кристина, която го попитала какво желае.

Горският пазач бил снажен черноок момък, с широкопола шапка, на левия му хълбок висяла вулия с пиринчени окраски, а в дясната си ръка държал секира.

— Как се казваш? — попитала го Кристина.

— Костандин — отговорил момъкът, а жената забелязала, че устата под тънките му копринени мустачки е свежа, млада, почти детска. А гласът му бил спокоен и топъл. Тогава нейните кръгли очи се смутили, тя не намерила какво повече да го запита и с известен страх си дала сметка, че дремещите у нея като непознат звяр желани изведнъж са се отприщили. Станало ѝ много ясно, че е настъпило времето, когато на всяка цена трябва да се порадва на голямото щастие. Неволно се усмихнала нежно на горския пазач, сякаш отдавна не била го виждала.

— Алекса ли ти трябва? — запитала го тя.

— Да, но него го няма...

— Далече ли работиш? — продължила тя все така усмихнато.

— Не много далеч. Под Гарвановия хълм...

Тя млъкнала. От втречения ѝ поглед момъкът разбрал, че тя го желае. Неговите очи също светнали и огледали стройната и нежна жена с жълто цвете в плитките, навити като венец, с полуотворена уста, в която блестели бели и остри като на зверче зъби.

Жената престанала да се усмихва и тихо казала:

— Слушай, Костандине, ще ти кажа нещо... Ела довечера при портичката в дъното на двора, до конюшните... Аз ще те чакам и ще ти отворя.

— Добре — промълвил той и сякаш понечил да я докосне, да хване ръката и или с милувка да ѝ покаже, че я е разбрал.

Тя пак му се усмихнала нежно и спокойно рекла:

— Върви си. — После бързо добавила: — Почакай, виждам, че мъжът ми си идва, кажи му каквото имаш да му казваш...

Наистина надзирателят Алекса влязъл в двора и по навик забързал към къщата.

— Дошъл е някакъв човек — казала Кристина. — Търси те по нареждане на господаря...

После обърнала гръб на горския пазач и с безразличие си влязла в къщи.

Надзирателят Алекса я заварил да стои до прозореца. Тя си пеела тихо и гледала изкривените и почернели зарзали, покрити с бели цветчета като дантела. Когато го усетила, тя се обърнала и го попитала дали не желае козунак и чаша вино.

— Може би си уморен — добавила смирено. Алекса се успокоил и изпитал задоволство при звука на нейния глас.

Обаче още същата нощ, след като брадатият надзирател заспал дълбоко, Кристина се измъкнала леко от стаята и отишла до портичката при конюшните, където я чакал горският пазач. Отворила и веднага го прегърнала с двете си ръце и усетила, че той я притиска до вулията с металните окраски. Дъхът ѝ спрял, сторило ѝ се, че ще умре. Но веднага възкръснала щастлива и тръпнеща.

— В плевнята над конюшните има едно прикрито място — прошепнала тя.

Първо тя се качила по стълбата в плевнята. След нея се промъкнал и Костандин в дъхавото сено и започнал да я търси из мрака с протегнати ръце.

За тази буйна и страстна любов никой не научил, докато цъфтели градините. Алекса спял щастлив и доволен, добре хранен и гален от своята съпруга с големите и непостоянни очи. А когато започвал да хърка в стаята, застлана с черги, тя го боцвала леко с пръст, за да престане. В настъпилата тишина, се надигала от леглото и се ослушвала, за да чуе тропота на планинското конче, което вече минавало през брода на реката и се насочвало към скривалището. Въздъхвала и като котка се измъквала през вратата. Стъпвала леко като сянка, никой не я усещал, а сърцето ѝ биело лудо от страх и щастие.

Обаче един от шпионите на жените, които я следели, откакто започнала войната, скоро усетил как стоят нещата. А щом разбрали цялата истина, госпожа Луца и госпожа Наталица се постарали да се срещнат с Алекса Греку и доближили тайно изумените си и изплашени лица до рунтавата му брада. В този ден надзирателят се върнал у дома си по-бавно и по-безгрижно и веднага щом се навечерял, неудържимо му се dospало.

Към полунощ лунната светлина проникнала като сребрист дим до скривалището в плевнята над конюшната, изпълнена с дъха на сухите цветя. Горският пазач Костандин, преди да си тръгне, бавно приближил Кристина до себе си и я прегърнал. Тя се смеела и леко се съпротивлявала, а белите ѝ зъби блестели. После изведнъж се притиснала до него.

Но веднага повдигнала глава и се ослушала. Без да продума, скочила пъргаво от сеното, направила му знак с пръст да мълчи и отново се ослушала. След това се усмихнала, тръснала глава, свлякла се в сянката и сподавено се засмяла.

— Няма нищо, Костандине, така ми се е сторило!

Когато луната се скрила зад облак, тя леко се спуснала през отвора на тавана и слязла по стълбата. После повдигнала очите си нагоре и зачакала любовника си. Но изведнъж сърцето ѝ замряло в гърдите. Усетила, че до нея стои някой. Разбрала, че е Алекса. С разширени от ужас очи и без да може да помръдне, видяла как той дръпнал стълбата и я поставил долу край стената.

— Сега ще видя какъв петел се е качил в плевнята — продумал надзирателят със суров и дрезгав глас. — Първо него ще съдя и ще му откъсна главата. Хей, Нъстаса, Илие, ставайте бързо и елате насам — викнал към говедарите, които спели под навесите в двора.

Трепереща, безмълвна и с втренчени очи, Кристина нерешително се приближила до стената на обора. И когато подпряла в нея дланите си, усетила през дъбовите летви неспокойствието на останалия горе човек, хванат като звяр в клетка. Обаче в същия миг напипала и лъскавата дръжка на желязната вила, която видяла на това място още през деня.

— Стой си на мястото, коконо! Не мърдай! — креснал със страховит глас Алекса и я заплашил с брадвата, която държал с дясната ръка над главата си. — Ставайте най-после бре, хора — викнал отново към навесите.

Тогава жената стиснала дръжката на тризъбата вила, замахнала и я забила дълбоко в гърдите на мъжа си.

Алекса изревал от болка:

— Олеле! — После паднал и ударил челото и брадата си в земята.

Като в треска Кристина вдигнала стълбата и я подпряла до отвора на тавана. Горският пазач Костандин се плъзнал по нея, после се изгубил в сянката на портата, отвързал коня си и веднага се чул тропот.

Тогава жената на надзирателя въздъхнала дълбоко, успокоила се и се огледала.

Говедарите дотичали от двора. Когато стигнали до конюшната, те струпали рунтавите си глави и погледнали към поваления си стопанин. Алекса се размърдал, повдигнал брада и с мъка казал:

— Да знаете, жена ми ме прободете...

Тогава хората, без да се колебаят, я хванали лесно, вързали я с въже и съобщили в господарската къща.

На следващия ден пристигнали представители на властта да разследват случая. Но тъй като било към свечеряване, господата отседнали в господарската къща и решили да повикат виновната за разпит на сутринта. Пред стаичката, в която затворили Кристина, поставили един стражар с пушка и щик.

През цялото време жената стояла кротко, смирено и покорно, без да плаче. Когато я попитали: „Ти ли уби Алекса?“, тя отговорила: „Аз го убих.“ И нищо повече не казала. Но през нощта, когато я пазел стражарят със страшна заповед, луната отново се издигнала високо на небосвода и изпълнила стаичката със светлина. Тогава жената като че

ли се събудила от страшен сън, огледала се, ноздрите ѝ се разширили и спомени нахлули в главата ѝ, тя започнала да въздиша и тихичко да плаче.

Стражарят я чул и се приближил до отвореното прозорче.

— Защо плачеш? — попитал я той.

— Оплаквам нещастията си — отговорила му тя с нежен глас. И като си мислила за горите отвъд река Молдова и къщичката, сгушена под Гарвановата могила, тя пресметнала, че в края на краищата би могла да побегне там, да намери Костандин и заедно с него да се скрият в гъсталака, а след това в широкия свят.

Докато си мислела това, избърсвала сълзите си и се усмихнала на стражаря. После започнала да го пита и да му разказва разни неща с кротък и нежен глас, докато човекът в униформа се смилил над нея и я пуснал да излезе навън. Неусетно жената го повела по лекия склон към реката. И точно когато той очаквал някаква ласка от нейна страна, тя се дръпнала, шибнала го по очите с дряново клонче, което откъснала, докато вървели натам, и потънала в храстите на близката горичка.

Заслепен за миг, човекът се завъртял на едно място. Когато се съвзел, примигнал и се огледал с навъсени очи. Едва след някое време видял на лунната светлина жената на надзирателя, която минавала река Молдова, запретнала поли до гърдите си и вдигнала нагоре ръце.

Тогава хукнал надолу, стигнал до края на горичката и оттам стрелял по избягалата. Тя дори не обърнала глава. Стражарят се навел над пушката си, бързо я заредил и отново стрелял. После пак я заредил и докато се прицелвал за трети път, видял на ярката като през деня светлина как водата спада и жената излиза от искрящата река и стъпва на другия бряг. Той гръмнал. Когато димът се разнесъл, видял, че жената е паднала и се мята. После тя замряла неподвижна на брега под сребристите върби.

1921 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.